

BIBLIOTECA
ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA
1867-1967

CARTEA CENTENARULUI

(EXTRAS)

1968

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREȘTI

II608264

7 *Biblioteca lui Gheorghe Lazăr*, în *Floarea darurilor*, Buc. 1(1907), p. 299—300.

8 *Pictorul Barbu Iscovescu*, în *Căminul nostru*, Buc., 1(1910—1911), p. 7—11.

9 *Primele studii de desen ale lui Gheorghe Asachi*, în *Căminul nostru*, Buc., 1(1910—1911), p. 68—73.

Prieten cu I. Slavici, G. Coșbuc, Al. Vlahuță, N. Iorga, Octavian Lugoșianu face parte din generația luptătorilor pentru unitatea politică și culturală a poporului român.

ELENA CIORNEA

Octavian Iliescu
in III 1969

CONSTANTIN MOISIL

Cînd în toamna anului 1958, Constantin Moisil, reîntors din concediu, își reluase obișnuita activitate la masa sa de lucru de la Cabinetul numismatic, nimănui dintre noi nu i-ar fi trecut prin minte gîndul că momentul despărțirii sale de tot ce a însemnat principalul rost al unei vieți, altfel neasemuit de bogată în realizări, era atît de aproape. Fapt este într-adevăr că, dintre toate preocupările care au încununat îndelungata sa viață, aceea care l-a absorbit cel mai mult și căreia i-a închinat pînă și ultimele sale clipe a fost activitatea desfășurată zi cu zi, decenii de-a rîndul, la Cabinetul numismatic al Bibliotecii Academiei.

Chemat în anul 1910 de către Ioan Bianu spre a i se încredința organizarea și conservarea colecției numismatice a Academiei Române, profesorul Constantin Moisil și-a legat pentru totdeauna numele de întemeierea și dezvoltarea armonioasă a celui mai de seamă cabinet numismatic din țara noastră. Pînă la venirea sa la Academie, colecția de monede și medalii a acestei instituții, adunată începînd încă din anul 1871, zăcea închisă într-o ladă de fier, fără nici o evidență și fără să se fi schițat pînă atunci nici măcar cea mai mică încercare de valorificare științifică a pieselor păstrate în asemenea condiții. I-a revenit lui Constantin Moisil sarcina grea de a organiza acest tezaur neprețuit. Inventariind cu migală colecțiile vechi, ca și noile achiziții, consemnînd, ori de cîte ori se ivea prilejul, informații prețioase cu privire la descoperirile monetare ce proveneau de pe întregul întins al țării, Constantin Moisil a imprimat instrumentelor de evidență ale Cabinetului numismatic, create de el, o valoare științifică recunoscută. Izvoare nu lipsite de importanță pentru studiul problemelor de istorie monetară, datele înscrise cu mîna sa în registrele acestui cabinet, vreme de aproape o jumătate de veac, au fost și sînt folosite mereu, pentru o mai bună cunoaștere a multiplelor laturi sub care s-a dezvoltat viața economică și socială din trecutul poporului nostru.

Acordînd rolul preponderent cuvenit colecției numismatice propriuzise, în alcătuirea căreia intră monede și semne monetare emise în toate timpurile, Const. Moisil s-a preocupat continuu și de organizarea și creșterea altor fonduri, care în mod firesc își au locul într-un cabinet numismatic. Însuflețit de aceste gînduri, a creat secția medalistică, stăruind să adune și să păstreze cu grijă mai ales medalii românești sau privitoare la istoria poporului român ; și-a îndreptat necurmat atenția în direcția organizării unei mari colecții de sigilii, tipare și inele sigilare, mai ales românești ; a urmărit înjghebarea unei colecții de greutăți vechi, îndeosebi ponduri ale orașelor grecești de pe coasta Mării Negre : Histria, Callatis, Tomis, precum și greutăți

vechi românești, folosite anterior introducerii sistemului metric în țara noastră ; a adunat și organizat o colecție de pietre gravate : geme și camee ; în sfârșit, în urma primirii de către Academie a unor donații mai însemnate, a organizat și o frumoasă colecție filatelică, renumită astăzi prin câteva mari rarități ale istoriei emisiunilor poștale românești. Astfel, mulțumită grijii și continuelor sale preocupări, Cabinetul numismatic a ajuns să întrunească astăzi în primul rînd un ansamblu de colecții, reprezentînd cele mai diverse aspecte ale culturii materiale, ale vieții însăși a poporului nostru.

Pentru realizarea acestui țel, Const. Moisil a adus o contribuție efectivă, determinînd mari colecționari din trecut să-și dăruiască însemnatele lor colecții Academiei Române, într-o vreme în care fondurile acestei instituții, destinate creșterii colecțiilor, erau cu totul insuficiente ; dar el a mai contribuit și prin donații personale, cumpărînd adesea și dăruind Cabinetului numismatic nenumărate piese, în dorința de a le vedea salvate, pentru dezvoltarea cercetărilor științifice în țara noastră. Mărturie în acest sens este registrul inventar al Cabinetului numismatic, în care menționea „dar de la Const. Moisil” figurează mai la fiecare pagină.

Paralel cu munca depusă pentru strîngerea și organizarea colecțiilor Cabinetului numismatic, Const. Moisil s-a preocupat fără încetare de punerea lor în valoare, făcîndu-le cunoscute nu numai în cercurile restrînse ale cercetătorilor de specialitate, dar și în rîndurile maselor mai largi ale poporului nostru. Numeroase și variate sînt lucrările publicate de Const. Moisil. Printre cele peste 300 de titluri, se înscriu multe studii, de o valoare științifică unanim apreciată în țară și peste hotare. Const. Moisil nu a pregetat însă să ia adeseori condeiul spre a redacta lucrări destinate unei circulații mai largi, accesibile neștiuților cititori din colțurile cele mai depărtate ale țării. Și tot preocupat de valorificarea pe o scară cît mai intensă a colecțiilor care i-au fost lăsate în pază, a dat puțința unui mare număr de cercetători să studieze și să publice piese din aceste colecții, chiar dacă el însuși avea în lucru aceleași probleme.

Bogata activitate științifică, numărînd șase decenii încheiate, munca neobosită desfășurată timp de aproape 48 de ani înăuntrul Cabinetului numismatic, personalitatea atît de puternică a lui Constantin Moisil, adînc întipărită în mintea și inima celor care l-au cunoscut, nu vor fi uitate niciodată de aceia care au avut prilejul să stea în preajma sa și care i-au fost apropiați colaboratori.

Fie-ne îngădui acum să dăm glas amintirii, care a păstrat încă vie, cu toată trecerea timpului, imaginea profesorului stimat. Eram încă pe băncile liceului cînd numele și lucrările sale mi-au devenit bine cunoscute. O înclinare mai veche mă îndreptase din copilărie spre colecționarea de bani ieșiți din circulație, de o valoare nu mai mare ca a nasturilor sau a mărcilor poștale uzate, în ochii colegilor de școală. Ca de obicei, începutul acestor preocupări se datora întimplării. Căpătînd azi un ban vechi austriac, mîine unul turcesc sau românesc, adunasem cu răbdare o „colecțioară” numismatică de care mă ocupam asiduu, mai ales în ceasurile de răgaz ; înaintea pregătirii lecțiilor pentru a doua zi.

Dar în toamna anului 1934, un eveniment de seamă pentru viața științifică a Craiovei de baștină avea să lase amintiri de neuitat și pentru elevul din clasa a V-a de liceu. În acel an, la sfârșitul lui septembrie, își deschidea lucrările, în „Capitala Banilor”, cel de-al II-lea congres național de numismatică și arheologie. Ședința inaugurală avea loc în sala Teatrului Național craiovean, abia de curînd instalat în localul liceului care poartă astăzi numele lui Nicolae Bălcescu. Erau de față numismați și arheologi din București și din alte orașe, oficialitățile locale, cărturari din toate colțurile Olteniei.

Dintre cei care au luat cuvîntul cu acest prilej, o puternică impresie a lăsat în urma sa profesorul Constantin Moisil, care, aducînd salutul Societății numismatice române — în calitate de președinte — și al Academiei Române — ca delegat al acestei instituții —, a subliniat covîrșitoarea importanță pe care o au manifestările de acest gen în viața culturală și științifică a țării întregi.

După ședința festivă, s-au deschis în aceeași zi Muzeul Regional al Olteniei, adăpostit în Casele Băniei, precum și expoziția de numismatică și arheologie, organizată în același local. Vizitînd cu o curiozitate ușor de înțeles această expoziție — cea dintîi pe care mi-a fost dat s-o văd —, am înțeles dintr-o dată că numismatică nu se reduce la colecționarea banilor vechi, ci se învață pe îndelete, ca oricare disciplină. De aici preocuparea avidă de a obține și citi publicații de specialitate, în primul rînd reviste românești: *Buletinul Societății numismatice române* și *Cronica numismatică și arheologică*. În paginile acestor publicații, articolele luminoase semnate de profesorul Constantin Moisil mi-au limpezit noțiunile generale de numismatică și au contribuit la formarea, cu încetul, a unei bune pregătiri în acest domeniu. Astfel, la terminarea liceului, disciplina îndrăgită nu-mi mai era de loc străină.

În octombrie 1938, venind în București spre a urma studiile universitare, chiar din primele zile am avut grija să mă prezint profesorului Constantin Moisil, la Biblioteca Academiei. Înarmat cu scrisori de recomandare obținute din partea unor intelectuali craioveni, căroră le erau cunoscute micile mele preocupări, am bătut cu sfială la ușa Cabinetului numismatic al Academiei. Profesorul Moisil era singur; m-a primit cu o bunăvoință surprinzătoare, în raport cu anii celui care îi tulbura activitatea. A ascultat atent modesta mea spovedanie, după care mi-a adresat cîteva cuvinte încurajatoare, invitîndu-mă să vin oricînd la Cabinetul numismatic, spre a-i cerceta colecțiile și a studia aici în liniște lucrările fundamentale din domeniul numismaticei. Acest prim contact cu un om, ale cărui vîrstă, muncă științifică și poziție socială erau copleșitoare în aprecierile unui adolescent, avea să fie hotărîtor pentru preocupările de mai tîrziu ale semnatărilor acestor rînduri.

De-a lungul a două decenii încheiate, am avut prilejul să beneficiaz din plin de ambianța, atît de propice pentru cercetări, creată de profesorul Constantin Moisil la Cabinetul numismatic. Colecțiile Academiei erau întotdeauna la dispoziția celor doritori să le cunoască și să le studieze, iar îndrumările și explicațiile necesare ni se dădeau oricînd nu numai cu competență, ci și cu o desăvîrșită amabilitate. Nu arare ori s-a întîmplat să văd cum piese inedite, de care însuși profesorul se interesa de aproape, erau încredințate totuși spre studiu și publicare altor cercetători; în colecțiile

Cabinetului numismatic, eticheta „material rezervat” nu a fost cunoscută niciodată. Ceva mai mult, îmi amintesc de nenumărate împrejurări cînd, avînd nevoie să consult o carte sau o revistă din depozitele Bibliotecii, profesorul Constantin Moisil completa el însuși buletinele de cerere și ne aducea astfel în sala de lectură a cabinetului publicațiile cerute. Se explică așadar în bună parte dezvoltarea pe care au luat-o în țara noastră cercetările de numismatică, al căror prestigiu a trecut de mult peste hotare.

Pe nesimțite, anii s-au scurs din clipa în care l-am cunoscut pe profesorul Constantin Moisil ; curînd, se vor rotunji trei decenii. Nu voi uita însă niciodată seninătatea sa olimpiană — nimic nu părea a fi în stare s-o tulbure — și bunăvoința sa față de cei mai tineri și mult mai tineri. Avea o concepție înaltă despre rolul social al omului de știință ; această concepție nu l-a părăsit pînă în ultimul ceas al vieții sale. Mai presus de orice, am învățat de la dînsul sensul curat și nobil pe care îl are — trebuie să-l aibă — în zilele noastre verbul *a servi*.

OCTAVIAN ILIESCU

N. ZAHARIA

Printre bibliotecarii și bibliografii Bibliotecii Academiei Române, N. Zaharia s-a remarcat prin activitatea de îndrumare și informare bibliografică depusă, în instituție, în calitate de custode al sălii de lectură și printr-o întinsă activitate publicistică desfășurată în periodicele literare ale timpului.

S-a născut în anul 1868, la București. În 1897 a fost numit în serviciul Bibliotecii centrale din București, de unde a fost transferat, în 1901, la Biblioteca Academiei Române, în urma desființării bibliotecii la care lucra și alăturării fondurilor acesteia la colecțiile Bibliotecii Academiei. Fire timidă, singuratică, retras pînă la izolare, necerînd de la viață satisfacții decît pe acelea ale muncii sale de bibliotecă, ale studiului și lucrărilor sale, el și-a curmat firul vieții la 11 februarie 1924, după 27 de ani de muncă onestă în slujba cărților și cititorilor.

Custode în sala de lectură a unei mari biblioteci științifice și naționale, N. Zaharia a înțeles că rolul său nu trebuie să se reducă la operațiile mecanice ale unui simplu intermediar între cititor și depozitul de publicații, așa cum erau cei mai mulți custozi din biblioteci. El a transformat această activitate de „supraveghere” într-o muncă activă de „îndrumare”, de inițiere a tinerilor cititori — de care se apropia și pe care-i povățuia cu multă dragoste — în tainele cărților și ale bibliografiilor, de „informare” a cercetătorilor încercați asupra ultimelor progrese obținute în domeniile studiilor lor. El a ridicat această muncă de îndrumare, prin organizarea ei sistematică, la nivelul unei activități de informare științifică, continuu susținută.

Cititor neobosit el însuși, înzestrat cu o vie curiozitate intelectuală, cu multă pasiune pentru munca lui de îndrumător și bine orientat în preocupările cititorilor săi, N. Zaharia și-a creat singur, cu pricepere și migală, instrumentul de bază pentru dezvoltarea activității sale. El și-a întocmit un fișier bibliografic, cuprinzînd articole și studii mai ales din domeniul științelor sociale, precum și studiile generale sau speciale privitoare la istoria poporului român, selectate cu grijă din revistele românești și străine. Fișierul său bibliografic era ținut la zi cu tot ce apărea nou. Toate revistele românești și toate revistele străine pe care le primea biblioteca, N. Zaharia le cerceta cu atenție, scoțînd pe fișe articolele și studiile ce puteau interesa pe cititori. Grupat într-o ordine sistematică, acest bogat material bibliografic de peste 6000 — 7000 de fișe, care a adus reale servicii multor generații de cititori, se păstrează la Secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei, putînd fi și astăzi folosit ca un documentar pentru epoca respectivă.